

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
LIETUVOS GYVENTOJŲ GENOCIDO IR REZISTENCIJOS TYRIMO CENTRO
ĮSTATYMO NR. VIII-238 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMAS**

2021 m. gruodžio 7 d. Nr. XIV-728
Vilnius

1 straipsnis. 5 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 5 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„5 straipsnis. Centro funkcijos

Centras, įgyvendindamas jam pavestus uždavinius, atlieka šias funkcijas:

1) vykdo apibrėžtų sričių ir laikotarpių tyrimus:

a) formuoja šiame įstatyme apibrėžtos srities tyrimų valstybinę politiką: nustato tyrimų kryptis ir metodiką, formuluoja darbo problematiką, sudaro ilgalaikes ir trumpalaikes genocido ir rezistencijos tyrimo programas ir jas įgyvendina, koordinuoja visų kitų institucijų vykdomus šios srities tyrimus;

b) renka, kaupia, sistemina ir apibendrina medžiagą apie okupacinių režimų įvykdytus nusikaltimus, taip pat apie 1990–1991 m. SSRS vykdytą agresiją ir jos padarinius atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, atskleidžia nusikalstamą totalitarinių režimų esmę, genocido bei kitų nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų vykdymo sistemą;

c) renka, analizuoja ir apibendrina medžiagą apie pasipriešinimo okupaciniams režimams procesus ir dalyvius bei pasipriešinimą 1990–1991 m. SSRS vykdytai agresijai atkūrus Lietuvos nepriklausomybę;

d) skelbia mokslinę, informacinę, analitinę medžiagą, leidžia leidinius apie Lietuvos gyventojų genocidą, represijas ir pasipriešinimą okupaciniams režimams, rengia mokslines konferencijas, dalyvauja įgyvendinant kitų institucijų ir valstybių organizuojamas programas;

e) sudaro karių savanorių, laisvės kovų dalyvių ir asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 m. okupacijų, bei karo nusikaltimų vykdytojų skaitmenines duomenų bazes, vardynus;

f) tiria archyvinę medžiagą ir teikia informaciją juridiniams ir fiziniams asmenims apie okupacijų laikotarpiu žuvusius, dingusius be žinios, represuotus, persekiotus, nukentėjusius nuo 1939–1990 m. okupacijų ir 1990–1991 m. SSRS vykdytos agresijos atkūrus Lietuvos nepriklausomybę Lietuvos gyventojus, pasipriešinimo okupacijoms dalyvius;

g) rūpinasi dokumentų, susijusių su genocidu ir rezistencija, paieškomis Lietuvoje ir kitose valstybėse, jų sugražinimu ar kopijų išigijimu, kaupia rašytinę, fotografuotinę, garso, filmuotą medžiagą apie genocidą ir rezistenciją;

h) fiksuoja genocido ir Lietuvos gyventojų persekiojimo faktus ir represijų vykdytojus, teikia medžiagą apie konkrečius genocido vykdytojus valstybės teisėsaugos institucijoms; bendradarbiauja su šiomis institucijomis, deleguodamas savo atstovus į darbo grupes, vykdančias tyrimą ir turinčias ikiteisminio tyrimo teisę; gali būti pareiškėju teismuose dėl genocido bei kitų nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų;

i) bendradarbiauja su teisėsaugos institucijomis, tiriančiomis kitų valstybių specialiųjų tarnybų ardomąją veiklą Lietuvos Respublikos teritorijoje, teikdamas archyvuose surinktą medžiagą ir nustatytus faktus;

j) tikrina, analizuoja ir skelbia buvusios SSRS specialiųjų tarnybų dokumentus;

k) dalyvauja atskirose valstybės programose, susijusiose su okupacijų metu padarytos žalos apskaičiavimu, ir įgyvendina tokias programas;

2) vykdo laisvės kovotojų ir genocido aukų atminimo įamžinimą:

a) dalyvauja įgyvendinant valstybės politiką tremties ir rezistencijos muziejų srityje: pagal poreikius steigia struktūrinius padalinius muziejinei veiklai vykdyti ir istorinės atminties vietoms įamžinti; konsultuoja ir teikia metodinę pagalbą dėl muziejų ir kitų įstaigų rengiamų ekspozicijų, parodų įrengimo, edukacinių programų organizavimo ir plėtojimo tremties ir rezistencijos tematika;

b) bendradarbiauja su Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija ir švietimo įstaigomis, teikia metodinę pagalbą įgyvendinant jaunimo patriotinio ugdymo ir visuomenės pilietiškumo programas;

c) inicijuoja, skatina ir remia memorialinių kompleksų, paminklų statybos, atminimo ženklų, meno kūrinių, monografijų kūrimo projektus ir skelbia viešus konkursus jiems įgyvendinti Lietuvos Respublikos teritorijoje ir užsienyje, prieš tai suderinęs veiksmus su atitinkama užsienio valstybe;

d) dalyvauja steigiant kovų ir kančių memorialą Vilniuje, rūpinasi istorinio paminklinio komplekso – buvusių KGB rūmų – autentiškumo išsaugojimu ir nuosekliu Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus išplėtimu, taip pat tinkamų saugoti sąlygų sudarymu neatsiejamai šiam memorialinio komplekso daliai – buvusiems KGB archyvams;

e) koordinuoja valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų ar asociacijų iniciatyva vykdomą paminklų statybą, sudaro šių paminklų sąvadus, registrą, konsultuoja, teikia rekomendacijas ir metodinę pagalbą įamžinant laisvės kovas (statant paminklus, kuriant kino

filmus, suteikiant pasipriešinimo dalyvių vardus miestų aikštėms ir gatvėms, švietimo įstaigoms ar kitiems objektams);

f) rengia siūlymus dėl valstybės mastu atmintinų su Lietuvos gyventojų genocidu ir laisvės kovomis susijusių datų paminėjimo, konsultuoja valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas ar asociacijas, organizuojančias įvairius su pasipriešinimu ir genocidu susijusius renginius;

g) rengia siūlymus dėl karių savanorių ir laisvės kovų dalyvių apdovanojimo, taip pat jų turėtų laipsnių ir apdovanojimų atkūrimo;

h) rengia Lietuvos ir kitų šalių ekspedicijas į tremties, žudynių, pasipriešinimo kovų, Lietuvos gyventojų palaidojimo ar užkasimo vietas ir dalyvauja šiose ekspedicijose, renka kraštotyros medžiagą, liudytojų parodymus, dalyvauja tarptautiniuose projektuose, kuriais siekiama įamžinti genocido aukų atminimą;

i) rengia nuolatinės ekspozicijas Okupacijų ir laisvės kovų muziejuje, taip pat kilnojamasias parodas, panaudodamas Centro padalinių tyrimo rezultatus ir sukauptą medžiagą, kaupia muziejaus fondus, juos sistemina, saugo ir tvarko, rengia ir įgyvendina edukacines programas studentams ir moksleiviams;

3) vykdo laisvės kovotojų ir genocido aukų teisinio statuso pripažinimą ir jų rūpybą:

a) inicijuoja, rengia ar dalyvauja rengiant įstatymų ir kitų okupacijos padarinių teisinio įvertinimo dokumentų projektus (dėl pasipriešinimo dalyvių (rezistentų), asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 m. okupacijų ir 1990–1991 m. SSRS vykdytos agresijos atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, teisinio statuso, socialinės rūpybos, atsakomybės už genocidą ir kitais klausimais) bei kontroliuoja jų vykdymą, pripažįsta karių savanorių, laisvės kovų dalyvių ir asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 m. okupacijų, teisinį statusą; įstatymų nustatyta tvarka išduoda nustatytos formos pažymėjimus ir tvarko jų apskaitą;

b) teikia siūlymus dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo ar pakartotinio bylų tyrimo atsiradus naujų duomenų apie jų veiklą, siūlo iš naujo ištirti šių asmenų bylas;

4) remdamasis istoriniais šaltiniais ir Lietuvos gyventojų registro duomenimis, inicijuoja ir organizuoja okupacijų laikotarpiu žuvusių, dingusių be žinios, represuotų, persekiotų, nukentėjusių Lietuvos gyventojų, pasipriešinimo okupacijoms dalyvių, laisvės kovotojų palaikų paiešką; Lietuvos Respublikos teritorijoje ir užsienyje ieško šių asmenų giminaičių; organizuoja okupacijų laikotarpiu žuvusių, dingusių be žinios, represuotų, persekiotų, nukentėjusių Lietuvos gyventojų, pasipriešinimo okupacijoms dalyvių, laisvės kovotojų palaikų identifikavimą; šiuo tikslu organizuoja tvarkymą ar tvarko rastų neatpažintų ieškomų okupacijų laikotarpiu žuvusių, dingusių be žinios, represuotų, persekiotų, nukentėjusių Lietuvos gyventojų, pasipriešinimo

okupacijoms dalyvių, laisvės kovotojų ir jų giminaičių genetinių (DNR), biologinių mėginių bazę, identifikavimui reikalingus duomenis.“

2 straipsnis. 5 straipsnio pakeitimas

Papildyti 5 straipsnį 5 punktu:

„5) atlieka Lietuvos Respublikos laisvės gynėjo teisinio statuso įstatyme nurodytos Laisvės gynėjo teisinio statuso pripažinimo komisijos sekretoriato funkcijas.“

3 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

1. Šio įstatymo 1 straipsnis įsigalioja 2022 m. sausio 1 d.
2. Šio įstatymo 2 straipsnis įsigalioja 2022 m. kovo 1 d.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Gitanas Nausėda